

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

I. 1. Cunctos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

29

Inquisitorum cum Commentarijs.
EX CODICE IVSTINIANI TIT. DE SVMMA
Trinitate & fide Catholica: & vt nemo de ea publice
contendere audeat.

I. I. Imp. GRATIAN. VALENTIN. ET THEOD. A. A. A.

CVNCTOS a populos, quos clemen-
tia nostra regit imperiū, in tali vo-
luntate religione versari, quā b diui-
num Petrum Apostolum tradidisse
Romanis, religio vsq; adhuc ab ip-
so in sinuata declarat, quanque Pontificem Da-
masum sequi claret, & Petrū Alexandria Episco-
po virum Apostolicæ sanctitatis: hoc est, vt se-
cundum Apostolicam disciplinam, Evangelicā
que doctrinam, Patris, & Filij, & Spiritus sancti
vnam deitatem sub pari maiestate, & sub pia trini-
tate credamus. Hanc legem d sequentes, Chri-
stianorum catholicorum nomen iubemus am-
plecti: reliquos e vero dementes, vefanosque iu-
dicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere
diuina primum vindicta: post etiam motus ani-
mi nostri, quæ ex cælesti arbitrio sumpserimus,
vitione plectendos.

*Dat. III. Kal. Mart. Thessalonica, Gratiano A. V.
& Theodosio A. Conf.*

COMMENT. IIII.

CVNCTOS populos, quos clementiæ
nostræ regit imperium.] Hoc est edictū
Gratiani, Valentiniani, & Theodosii ad populū vr-
bis Constantinopolitanæ, editū anno Domini 382.
idē habetur in codice Theodosiano lib. 16. tit. 1. l. 2.
& in tripar. hist. eccl. li. 9. c. 7. ex Sozomeno. Quia
enim tunc potissimum varia hereticorū secta exor-
ta fuerant, variosque errores illius ætatis hæretici
seminabant, edictū fuit vniuersis, vt rectam re-
tinerent fidem. quæ autem ea sit, hoc loco explicant
Imperatores quam breuissime. deinde in contempto
res penam statuunt.

b Quam diuinum Petrum Apostolum tradi-
disse Romanis religio vsque adhuc ab ipso in-
sinuato declarat.] In plerisque codicibus legitur, di-
uinum, legendum tamen est diuinū, vt in manuscri-
ptis, & codice Theodosiano, & historia tripartita.
Iam sanctum Petrū diuinitus Romanæ Ecclesiæ
presuisse, eamque insigni vna cum Paulo consecras-
se, ac minuisse martyrio, manifestum est. cap. quam-
uis. 2. 1. distinct. docetq; grauius & vere sanctus
Augustinus tom. 10. de sanctis, sermone 3. in festo
Apostolorum Petri & Pauli: quam Romanā Ec-
clesiam diuinis docemētis, & institutis instructā
reliquis Christus presecit velut matrem & magi-
stram, a qua ceteræ & fidei regulas, & viuēdi, ac
celebrandi diuinos cultus & sacramenta, ritum ac-
cipiūt: id quæ eleganter docet Leo primus epistola 79.
ad Dioscorū Alexandrinum Episcopū, cuius verba

A quia clarā lucē huic legi afferunt, nō duximus omi-
tēda. habent autem ita: Cū enim beatissimus Pe-
trus Apostolicum a Domino acceperit principa-
tum, & Romana Ecclesia in eis permaneat insti-
tuta; nefas est credere, quod sanctus discipulus
eius Marcus, qui Alexandrinam primus Eccle-
siam gubernauit; alijs regulis traditionū suarū
decreta formauerit, cum sine dubio de eodē fon-
te gratiæ vnus Spiritus fuerit, & discipuli & ma-
gistri, nec aliud ordinatius tradere potuerit, quā
quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur

B vt cum vnus nos esse corporis & fidei fateamur
in aliquo discrepemus: & alia doctoris, alia di-
scipuli instituta videātur. hactenus ille. optime er-
go Imperatores hoc loco iuxta fidem a Petro tradi-
tam, & a cæteris acceptam ab eo, & obseruatam
credere iubent.

c Hoc est vt secundum Apostolicam discipli-
nam, Evangelicāque doctrinam, Patris, & Filij,
& Spiritus sancti vnam deitatem sub pari mai-
estate, & sub pia Trinitate credamus.] Hæc verba
cum Concilio Cartaginensi secundo celebrato circa
tempora Siricij Papa æra 428. mihi videntur cōue-
nire, vbi c. 1. cautum est, vt Trinitatis in unitate
essentiæ fides credenda proponatur, & predicetur.
Eum locū, quia valde insignis est, referre placuit.
habet autem ita: Et sicut a patribus certa dispo-
sitione accepimus, ut Trinitatem, quam in no-
stris sensibus consecratē retinemus, Patris, & Fi-
lij, & Spiritus sancti unitatem, quæ nullam no-
scitur habere notitiam, sicut didicimus, Dei po-
pulos instruamus. Ab vniuersis Episcopis di-
ctum est: plane sic accepimus, sic tenemus, fi-
dem Apostolicam sequentes. hæc ibi. Eodem spe-
ctat decretum cōcilij Romagenis relatum a Bur-
chardo libro secundo Decretorum, cap. 59. Eandem
Trinitatis in unitate essentiæ fidem luculenter ad-
struit Alexander Papa primus Epistola quadā ad
omnes orthodoxos, quæ incipit: Cogitantibus nobis
Habetur autem in primo concil. tomo. pag. 172. ex
Suriana editione.

D Hanc legem sequentes Christianorum ca-
tholicorum nomen iubemus amplecti.] Optime
scripsit. hoc loco Odofredus & Accursius magnū
premiū esse, ut seruus vocetur nomine Domini; a
Christo enim Christiani iubemur appellari: huic au-
tem disto, ut fidem orthodoxam sequentes Chri-
stiani uocentur, causam prebuit hereticorum au-
dacia, & dementia, qui relicto Christianorū nomi-
ne, heresiarcharum appellationem assumebant, di-
cētes se Manicheos, Arrianos, & c. quamquam nō
hic primum fideles sunt dicti Christiani; quoniam,
ut constat ex Actibus Apostol. c. 11. circa finem,
discipuli

Romā mar-
tyrio conse-
crant Petrus
& Paulus.

Christianorum
nomen à di-
scipulis or-
tum.

discipuli Domini iam Christiani dicti sunt. Scriptū
est enim ibi ita: Et docuerunt turbam multam,
ita ut cognominarentur primum Antiochia disci-
puli Christiani. quod nomen ceteris fidelibus
reliquerunt: ut egregie docet sanctus Augustinus
in Joan. cap. 18. tract. 113. in hec verba: Quamuis
enim discipuli Christi nondū appellarentur hoc
nomen; post Ascensionem quippe eius, in An-
tiochia primum cœperunt appellari discipuli
Christiani; iam tamen erat res ipsa illo postea vo-
cabulo nuncupanda; iam erant discipuli, qui po-
stea appellari sunt Christiani, & hoc commune
nomen, sicut communem etiam fidem ad poste-
ros transmiserunt. hec Augustinus. Idem quoque
dicti sunt Catholici, eo quod vniuersis Christiane le-
gis preceptis obedirent, ut optime scripsit diuus Pa-
cianus Episcopus Barcinonensis uetusissimus Epi-
stola quadam de nomine Catholico.
Reliquos vero dementes, velanosq; iudican-
tes hæretici dogmatis infamiam sustinere] Hec
est una & grauis hæreticorum pena, qua efficiun-
tur infames, ex qua oriuntur multi effectus, quos
si formidassent hæretici, facile in recta fide continua-
rentur.

Ac infamia quidem multiplex est, una iuris, al-
tera facti, tertia canonica, & illa que ab excommu-
nicatione descendit. Duabus postremis omiſſis, de
primis breuiter dicendum est, quoniam ad hunc lo-
cum spectant. Facti infamiam appello eam, que ori-
tur ex turpi aliquo actu, & opinionem apud bonos
grauat, que contingit multis modis, ut docet Dynus
in cap. infamibus. de regulis iur. lib. 6. & Iason hac
lege. Iuris autem infamiam appello eam, que descen-
dit ex legibus nominatim cautentibus, ut qui tale
delictum commiserit, infamis eo ipso habeatur.
Præterea illud est obseruandum, bifariam aliquos
dici iure infames: uno modo ipso facto, quales sunt
illi, qui per legem notantur infamia, alij demum
secuta sententia, ut in furto, in bonarum raptorem,
& similibus scribitur hic Iason, & ceteri tum hic,
tum alibi.

An inquisito-
res famæ re-
stitucæ pos-
sint.

His ita postis primum hic queritur, qua infa-
mia notentur hæretici, ac primum quidem iure no-
uo certum est, hæreticos omnes cuiuscunque sectæ
ipso iure infames esse, authen. Gazaros. C. de hereti-
cis de iure autem veteri nunquid per hanc legem essent
ipso iure infames hæretici, ualde a nostris dubita-
tum est. nam cum Accursius & nonnulli alij hic
animaduertent hæreticos infamia notari, & infa-
mes a testimonio repelli. l. 3. §. lege Iulia, ff. de te-
stibus. hæreticos uero ad testificandū admitti. l. quo-
uiam. C. de heretic. admiserunt hæreticos saltē an-
te sententiam non esse ipso iure infames. ita Bal. hic
in 5. oppositio. num. 38. Ias. in 2. lectura. nu. 43. &
Alciatus uersicu. hæretici dogmatis. & Zasius in
§. sic itaque discretis, Institut. de actio. Ceterū quā-
uis libenter communes probatorum doctorum sen-
tentias amplecti soleamus, hoc tamen loco merito
ab his dissentiendum putamus, pro certo Statuētes,
etiam per hanc legem hæreticos ipso iure infamia
notatos; neque enim hic Imperatores solum decla-
rare uoluerunt hæreticos ideo infames esse censen-

dos, quia turpe & indignum factum, aut scelus cō-
mittunt; id enim omnibus catholicis iam tunc in si-
de instructis notum erat, cum ob id cauēdos & su-
gēndos hæreticos ubique decreuissent; nam & san-
ctus Ioannes scripsit. hæreticos non esse dicendum,
aut, & diuinus Paulus monuit eos esse deuitandos;
sed plane hoc statuere uoluerunt, ut ipso iure fierent
infames.

Ad hec, si Imperatores solum statuissent hære-
ticos infamia facti notari, legem sane condidissent
de re certa & manifesta, cum utique notum sit, hære-
ticos turpe factum committere, eorumque opinio-
nem ob id scelus, apud bonos ualde diminui & gra-
uari: leges autem de casibus dubijs esse debent. l.
quod Labeo. ff. de Carbo. edicto, ubi communiter
Doctores & Panormitanus i. c. cū in iure peritus.
de electio. & Bartolus quidem hic in nona opposi-
tione aperte sequitur hanc sententiam dum ait; Nā
si bene inspicitur, primo dat eis poenam ipso iu-
re, & uocantur infames, &c. neque huic sententię
aduersatur d. l. quoniam. C. de here. nam ibi casus est
singularis, ne copia probationū deficiat, qui ius cō-
mune non infringit.

Ex his poterit declarari questio illa, An hære-
tici notentur infamia ipso facto, an ita demum si sē-
tentia pronuntiatā fuerit super crimine; & plane
qui contendunt hæreticos iure ueteri non fieri ipso
iure infames, post sententiam latam infamia tantū
notari aut uant, inter quos est hic Alciatus quem
sequitur Iacobus Spigellus in Lexico uersic. hæretici
omnes, & alij siquisunt, qui paucissimi sunt, sed
uerior est sententia Alfonso de Castro lib. 2. c. 9. dē
iusta hæreticorum punitione, asserentis ante senten-
tiam infames esse; quod ex superioribus apertissimo
infertur, atque hanc etiam sententiam tuetur Pau-
lus Castrensis hic. n. 18. idem uidetur asserere Bar-
in 9. oppositio. num. 11. & 12. nam si hære-
ticorum complices reuēntes intra annum satisfacere,
ut hæretici puniuntur, & ipso iure fiunt infames. c.
excommunicamus. v. §. credentes. multo magis id
hæreticus eueniet; quia propter quod unumquod-
que est tale, & illud magis, Aristoteles lib. 1.
de demonstratione. authen. multo magis. de sacros,
eccles.

Hec autem infamia multos operatur effectus, et
incommoda ingentia parit, que nos copiose lib. 8. de
penis hæreticorum, sumus persecuti. inter que illud
est potissimum, quod etiam in filios redudat: propte-
rea enim ab omnibus beneficijs & officijs publicis
repelluntur. ca. statutum. de heret. lib. 6. quod in 3.
par. apud Eymericum copiose diximus.

Præterea illud est hic inquirendum, An inqui-
sitores hæreticæ prauitatis possint hæreticis hanc
infamiam, de qua diximus, remittere, aut eos hono-
ri restituere; & quamuis late pateat inquisitorum
potestas, non tamen possunt hanc infamiam tolle-
re; quia cum inquisitor sit index delegatus. cap. per
hoc. de hæreticis, libro 6. non potest fines mandati
transgredi. cap. penul. de off. delegati. e. cum dilectus.
de rescript. l. dil. genter. ff. mandati. hoc autem ius
quam est sibi permissum, & propterea facere non
poterit. ita Zanchinus & vtræ tractatu de hæreti-
cap.

Hæretici
o corp
uris infa-
mari.

Hæretici
re senten-
tiam
infames.

Qui
mia
tur.

ynodus
xna qu
elebrat

cap. 28. vbi Cam pegius. Paulus Ghirlandus tract. de relaxati. carceratorum. tit. de beneficio & indulgentia principis, & alij quos in re manifesta omitto: & quod de Inquisitore dixi, idem est de Episcopo intelligendum: nam neque is potest hereticos sanare restituere, vt optime citato loco probat Zauchius: restituer autem summus Romanus Pontifex: nam nunquid etiam collegium Cardinalium possit, non est huius loci inquirere, nec nostra breuitatis.

heretici quia o cooperint uris infamia locari.

Postremo obseruandum est, non esse hic primis hereticos infamia notatos, nam iure canonu multo antea Stephano Papa eius nominis primus, anno videlicet Domini 261. infames esse sancit. Epistola quadam ad Hilarium episcopum, quam refert Gratianus in c. infames. 6. q. 1.

Infames, inquit, esse eas personas dicimus, que pro aliqua culpa notantur infamia: id est, omnes qui Christiana legis normam abijciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt, &c.

I. 2. IIDEM A A. EVTROPIO Prefecto Pretorio,

VLLVS hereticus, & infra. Vnius & summi Dei nomen vbique celebratur. Nicene fidei dudum a maioribus tradite, & diuina religionis testimonio atque assertione firma te obseruantia semper menura tenear. Is autem Nicena assertor fidei, & catholica religionis verus cultor accipiendus est, qui omnipotentem Deum & Christum filium Dei vno nomine cofitur: Deum de Deo, lumē de lumine: qui Spiritum sanctum (quem ex summo rerum parente & speramus & accipimus) negando non uolat: apud quem intemerata fidei sensus, viget, & incorrupta trinitatis in diuina substantia, que graeco verbo, *homoousia* recte credentibus dicitur. Hae profecto nobis magis probanda: hae ueranda sunt.

Dat. IIII. Id. Ianuarij. C. P. FL. Eucharico et F. L. Syagrio CC. Conf.

COMMENT. V.

NVLLVS hereticus. Lata est haec lex ab eisdem Imperatoribus a quibus & superior. anno Domini 383. ex ea id solum fragmentum desumpsit Emericus, quod instituto suo conueniebat, quod est, *coestabilire fidem*: & ideo initium & finem susulit. Synodum Nicenam obseruanda iubet, & quo in ea sunt sancita diuinitus.

synodus Nicena quando celebrata.

Nicena fidei dudum a maioribus tradita. Hae fuit synodus illa celebris tempore Constantini & Syluestri Papae celebrata interuentu 318. Episcoporum, era 363. Sunt qui scribant Nicenam synodum initium habuisse anno Domini 326. sine uero 329. in hac dānatus est. Arrius, eiusq; omnia dog-

A mata & sectatores, stabilitusque articulus de Christo uero filio Dei, Patri equali & consubstantiali que breuissime hic indicatur. Aet est haec synodus tribus annis, & paulo ultra Niege. ea est ciuitas Asiae, Bithyniae Metropolis. Confirmata fuit haec synodus insigni miraculo, de quo Nicephorus li. 8. c. 23. nam cum ex vniuersis patribus duo decessissent priusquam professionis fidei scripto subscriptionem suam apposuissent, reliqui patres gesta concilij eius in manibus gerentes, ad sepulturam eorum accesserunt, deprecantes, vt postquam clare intuebantur in caeli, quod in synodo cum ceteris decreuerant, dignarentur libello subscribere, qui acta continebat, quem super sepulchro relinquentes, abierunt, et aq; noctem duxerunt infornem: post die ad locum eum redeuntes, & libellum explicantes illorum duorum episcoporum subscriptiones agnouerunt in haec uerbo: Chrysanctus & Mufonius, qui cum patribus omnibus in sacra prima ecumenica Niegena synodo consensus, quamuis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libello subscripsimus. haec ibi.

B Is autem Nicena assertor fidei, & catholicae religionis verus cultor accipiendus est, qui omni potentem Deum, & Christum filium Dei vno nomine confitetur deum de deo, lumen de lumine. Extat epistola synodalis de gestis in Nicena synodo ad Alexandrinos, & alios conscripta, de qua Nicephorus libro 8. cap. 24. vbi hoc definitiue contra Arrium, quod hoc loco commemoratur, luculenter explicat in haec uerba: itaque scitote primo omnium inquisitum esse in impietatem, & prauiaricationem Arrij, sectatorumque eius: & in praesentia dei amantissimi Imperatoris Constantini consentientibus omnium sententij placitum, vt anathemate impia eius opinio uoces atque uerba blasphemata condemnarentur, quibus ille filium dei blasphemans usus est, ex non existentibus illum esse dicens, & fuisse aliquando cum non fuerit, & arbitrii libertate uitij uirtutiq; capacem esse filium dei, creaturam eundem & facturam nominans. Quae omnia sacra synodus anathemate subiecit, ne audire quidem impiam opinionem, mentis uecordiam, blasphemiamque eius uerba Iustinen. haec ibi. que hunc locum ualde illustrant.

C Qui Spiritum sanctum (quem ex summo rerum parente & speramus & accipimus) negando non uolat. Accursius & Salycetus hanc legem a quodam Graeco scriptam fuisse, qui neget Spiritum sanctum a filio quoq; procedere, inuicem commiscunt, cum nihil possit elegantius ex cogitari. Aleiatus uero, agnoscens difficultatem hic docet subaudiendum: & filio. In Codice Theodosiano ita legitur: qui id, quod ex summo rerum parente speramus, accipimus. Antonius Continus hunc locum ita putabat emendandum: a quo id quod ex summo rerum parente speramus, accipimus. qua inquit, lectione admissa, subauditione Aleiati opus non erit.

Melius tamen erit nullis additis aut subauditis, quod nobis in legibus facere non licet, ad Theologice

Locus de professione Spiritus sancti declaratus.

heretici te sententia infames.

Quia...